МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство просвещения Республики Башкортостан

Отдел образования Баймакского района

МОБУ ООШ д.Верхнетавлыкаево

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
методическим объединением учителей гуманитарного цикла	заместитель директора по УВР ________________________ Исхакова Л.А.	директор школы ________________________ Имамбаев Р.Р. приказ №42 от «29» 08.2025

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

(ID 9061590)

учебного предмета «Башкирский язык и литература»

для обучающихся 6-9 классов

с.Верхнетавлыкаево2025

Аңлатма яҙыу

Туған (башҡорт) тел буйынса эш программаһыРәсәй Федерацияһының 2012 йылдың 29 декабренән N273-ФЗ “Рәсәй Федерацияһында мәғариф тураһында” Федераль законына, Башҡортостан Республикаһының 2013 йылдың 1 июленән №696-з “Башҡортостан Республикаһында мәғариф тураһында”ғы Законына, «Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» Башҡортостан Республикаһы Законына (21.01.99), Башҡортостан Республикаһында Милли мәғарифты үҫтереү концепцияһына, Федераль дәүләт стандарттары положениеһына,уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 5-11 кластары өсөн “Башҡорт теле” предметы буйынса белем биреү өлгө программаларына (авт.-төҙ.: З. М. Ғәбитова. – Өфө: Китап, 2017) таянып эшләнде.

Башҡорт телен уҡытыу маҡсаттары:

1) туған телгә ҡарата һөйөү, мәҙәниәт күренеше булараҡ, телгә ҡарата аңлы ҡараш тәрбиәләү; туған телдең төп аралашыу, кеше эшмәкәрлегенең төрлө сфераһынан белем алыу ҡоралы булыуын, йәмғиәттә ҡабул ителгән әхлаҡ-этик нормаларҙы үҙләштереү сараһы булыуын аңлау; туған телдең эстетик ҡиммәттәрен үҙләштереү;

2) көндәлек тормошта һәм уҡыу эшмәкәрлегендә туған телде аралашыу сараһы булараҡ үҙләштереү; үҙ-ара аңлашыу һәм үҙ-ара фекер алышыуға һәләтлелекте үҫтереү; үҙ телмәреңде камиллаштырыу; мөһим төп уҡыу белемен һәм универсаль уҡыу хәрәкәттәрен (эшмәкәрлек маҡсаттарын аныҡ итеп әйтә белеү, уны планлаштырыу, библиографик эҙләнеү үткәреү, төрлө типтағы лингвистик һүҙлектәрҙән, сығанаҡтарҙан, Интернеттан тейешле мәғлүмәтте алыу һәм эшкәртеү һ. б.) үҙләштереү;

3) тел системаһы төҙөлөшөн һәм уның хәрәкәттә булыу законлығын үҙләштереү; стилистик ресурстарҙы һәм төп әҙәби тел нормаларын күҙәтергә өйрәнеү; анализлау, сағыштырыу, классификациялау һәм тел факттарын баһалау һәләттәрен үҫтереү; яҙма һәм һөйләү телмәрен, телмәр эшмәкәрлеге төрҙәрен, аралашыуҙың төрлө ситуацияларында телде ҡулланыу ҡағиҙәләрен, телмәр этикет нормаларын үҙләштереү; актив һәм потенциаль һүҙлек запасын байытыу; телмәрҙә грамматик сараларҙы ҡулланыу күләмен киңәйтеү; алынған белемде, күнекмәне аралашыу процесында, уҡыу эшмәкәрлегендә һәм көндәлек тормошта ҡулланыу һәләтлеген камиллаштырыу.

Башҡортостан Республикаһының башҡорт телендә уҡытылған дөйөм белем биреүсе мәктәптәр өсөн йыллыҡ өлгө уҡыу планы башҡорт телен   5-11 кластарҙа уҡытыуҙы күҙ уңында тота: 6-сы класта – 68 сәғәт, 7-се класта – 68 сәғәт, 8-се класта 68 сәғәт бүленә. Белем биреү ойошмаһының уҡыу планына ярашлы, башҡорт теле предметын өйрәнеүгә 5-8 кластарҙа аҙнаһына 2 сәғәт бүленә.Уҡыу курсына үҙгәрештәр сәғәт һандарына ғына индерелде.

Уҡыу-уҡытыу методик комплекттары:

Башҡорт теле: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 6-сы класы өсөн дәреслек. Авторҙары: Х.В.Солтанбаева, Л.С.Балапанова. Өфө: Китап, 2020.

Башҡорт теле. Ябай һөйләм синтаксисы: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 7-се класы өсөн дәреслек. Авторҙары: Ә.М.Аҙнабаев, С.А.Таһирова, М.Ә.Ғәзизуллина. Өфө: Китап, 2020.

Башҡорт теле. Ҡушма һөйләм синтаксисы: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 8-се класы дәреслек. Авторҙары: Л.Х.Сәмситова, С.А.Таһирова, Э.Ф.Рәхимова, Т.М.Исламова. Өфө: Китап, 2020.

“Туған (башҡорт) тел” предметын өйрәнеү һөҙөмтәләре

“Туған (башҡорт) тел” программаһын үҙләштереүҙең **шәхси** һөҙөмтәләре булып түбәндәгеләр тора:

1) башҡорт телен башҡорт халҡының төп милли-мәҙәни ҡиммәте булараҡ аңлау, интеллектуаль, ижади һәләтлектәрен һәм шәхестең мораль-этик сифаттарын үҫтереүҙә туған телдең ролен, уның мәктәптә белем алыу процесындағы әһәмиәтен билдәләү;

2) башҡорт теленең эстетик ҡиммәтен аңлау; туған телгә ҡарата ихтирам, һөйөү, уның менән ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү; милли-мәҙәни сағылыш булараҡ, башҡорт теленең таҙалығын һаҡлау тураһында хәстәрлек күреү; үҙ телмәреңде камиллаштырыуға ынтылыу;

3) аралашыу процесында кәрәкле һүҙлек запасына эйә булыу һәм үҙ фекереңде иркен еткереү әсән тейешле грамматик сараларҙы үҙләштереү; үҙ телмәреңде күҙәтеү һәм уны баһалау күнекмәһен булдырыу.

“Туған (башҡорт) тел” программаһын үҙләштереүҙең **метапредмет һөҙөмтәләре:**

1) телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрҙәрен үҙләштереү:
-телдән һәм яҙма бирелгән мәғлүмәтте адекват ҡабул итеү;
-уҡыуҙың төрлө төрҙәрен үҙләштереү;

-төрлө сығанаҡтарҙан, шул иҫәптән ваҡытлы матбуғат сараларынан, уҡыу ҡулланмаһы булараҡ компакт-дискыларҙан, интернет ресурстарҙан мәғлүмәтте һайлап алыу һәләтлелеге;

-һайлап алыу алымдары менән эш итә белеү һәм тәғәйен темаға материалды системаға килтереү; уҡыу йә аудирование һөҙөмтәһендә, шулай уҡ техник саралар һәм мәғлүмәти технологиялар ярҙамында мәғлүмәтте үҙ аллы эҙләй ала белеү, уны анализлау һәм һайлап алыу; ҡайтанан эшкәртеү, һаҡлай һәм еткерә белеү;

-алдағы уҡыу эшмәкәрлегенең (индивидуаль һәм коллектив) маҡсатын билдәләү һәләтлелеге, эштең эҙмә-эҙлелеге, өлгәшелгән һөҙөмтәләрҙе баһалау, уларҙы телдән һәм яҙма формала адекват аныҡ итеп әйтеү;

-телдән һәм яҙма формала үҙ фекереңде иркен еткерә белеү; тыңланған йәки уҡылған тексты тәҡдим ителгән кимлдә (план, һөйләү, конспект, аннотация) һөйләй алыу;

- үҙ тиңдәштәрең аудиторияһында ҙур булмаған доклад, хәбәрҙәр менән сығыш яһай белеү;

2) алынған белем һәм күнекмәләрҙе көндәлек тормошта ҡуллана белеү; туған телде башҡа төрлө фәндәрҙән белем алыу сығанағы булараҡ файҙаланыу; тел күренештәрен анализлау буйынса алған белем һәм күнекмәләрен предмет-ара (сит тел, әҙәбиәт һ. б. дәрестәрҙә) ҡулланыу;

3) аралашыу процесында тирә-яҡтағы кешеләр менән коммуникатив маҡсатлы бәйләнештә, ниндәйҙер эш төрөн бергә башҡарыу, бәхәс, фекер алышыуҙа ҡатнашыу; формаль һәм формаль булмаған шәхестәр менән мәҙәни-ара аралашыу барышындағы төрлө ситуацияларҙа телмәр этикетының милли-мәҙәни нормаларын үҙләштереү.

Предмет һөҙөмтәләре:

1) башҡорт теленең башҡорт халҡының милли теле, Башҡортостан Республикаһының дәүләт теле булыуы тураһында, тел һәм халыҡ мәҙәниәтенең бәйләнештәре тураһында, туған телдең кеше һәм йәмғиәт тормошондағы роле тураһында ҡараш булдырыу;

2) шәхестең интеллектуаль һәм ижади һәләтен үҫтереүҙә, белем алыуҙа, шулай уҡ үҙ-үҙеңде камиллаштырыу процесында башҡорт теленең билдәле ролен аңлау;

3) телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрҙәрен үҙләштереү:

Аудирование (тыңлау) һәм уҡыу:

-телдән һәм яҙма бирелгән мәғлүмәтте (маҡсат, тексттың темаһы, төп һәм өҫтәмә мәғлүмәт) адекват ҡабул итеү;

-төрлөсә уҡыу күнекмәләрен булдырыу (эҙләнеү, ҡарап сығыу, танышыу, өйрәнеү); төрлө стилдәге, жанрҙағы текстарҙы үҙләштереү;

-уҡылған текстағы (план, тезис) мәғлүмәтте ҡайтанан эшкәртеү күнекмәләрен; төрлө стилдәге, жанрҙағы текстарҙы үҙләштереү;

-төрлө типтағы һүҙлектәр, белешмә өсөн әҙәбиәт, шулай уҡ электрон ҡулланмалар менән иркен ҡулланыу;

-төрлө стилдәге һәм жанрҙағы текстарҙы телдән адекват ҡабул итеү; аудированиеның (аудиотексты тулыһынса аңлау, уның төп йөкмәткеһен аңлау, мәғлүмәтте һайлап алыу) төрлө төрҙәрен үҙләштереү;

-стилистик үҙенсәлектәрен иҫәпкә алып, йөкмәткенән һәм ҡулланылған тел сараларынан сығып, фекерҙе сағыштыра алыу;

һөйләү һәм яҙыу:

-тыңланған һәм уҡылған тексты телдән һәм яҙма формала тәҡдим ителгән кимәлдә (йөкмәткеһен һөйләү, план, конспект) һөйләй алыу;

-телдән һәм яҙма формала үҙ фекереңде дөрөҫ һәм иркен еткерә алыу, тексты логик яҡтан эҙмә-эҙлекле төҙөү нормаларын һаҡлау; факттарға һәм үҙеңде уратып алған ысынбарлыҡ күренештәренә, уҡыған һәм ишеткәндәргә үҙ мөнәсәбәтеңде адекват сағылдырыу;

-төрлө телмәр стилендә һәм төрлә жанрҙарҙа (аралашыу ситуацияһына ҡарап) телдән һәм яҙма текст төҙөй белеү; төрлө телмәр стилендә һәм төрлө жанрҙарҙа (хикәйә, хат, ғариза, баһалама, ышаныс ҡағыҙы, расписка) яҙа белеү, аралашыу бурыстарынан сығып, тел һүрәтләү сараларын ирекле рәүештә һайлау;

-төрлө төрҙәге монолог һәм диалогты үҙләштереү; ҙур булмаған хәбәрҙәр, докладтар менән үҙ тиҫтерҙәрең алдында сығыш яһау;

-ғәмәлдә төрлө телмәрҙәге аралашыуҙың орфоэпик, лексик, грамматик, хәҙерге башҡорт теленең стилистик нормаларын һәм әҙма телмәрҙә төп орфографик һәм пунктуационнормаларҙы һаҡлау; лексика һәм фразеологияны стилистик яҡтан корректлы ҡулланыу; яҙыуҙа орфография, пунктуацияның төп ҡағиҙәләрен һаҡлау;

-телмәр этикеты нормаларын һаҡлап аралаша алыу, аралашыуҙың төрлө тормош ситуацияларында ым-ишара, мимиканы урынлы ҡулланыу;

-уҡыу процесында һәм көндәлек аралашыуҙа үҙ телмәреңде контролдә тота алыу; йөкмәткенән, һүҙҙәрҙе урынлы ҡулланыуҙан сығып, үҙ телмәреңде баһалай белеү; грамматика һәм телмәр хаталарын таба, уларҙы төҙәтә алыу; үҙ тексыңды мөхәррирләү һәм камиллаштыра белеү;

4) туған тел тураһында төп фәнни нигеҙҙе үҙләштереү; уның кимәл һәм берәмектәр бәйләнешен аңлау;

5) тел ғилеменең төп аңлатмалары: лингвистиканың һәм уның төп бүлектәре: тел һәм телмәр, телмәр аралашыуы, һөйләү һәм яҙма телмәр, монолог, диалог һәм уларҙың төрҙәре; аралашыу ситуациялары, фәнни, публицистик, рәсми йәки эш ҡағыҙҙары стилдәре, матур әҙәбиәт теле; функциональ-мәғәнәүи телмәр төрҙәре (хикәйәләү, һүрәтләү, фекер йөрөтөү); текст төрҙәре; телдең төп берәмектәре, уларҙың билдәләре һәм телмәрҙә ҡулланыу үҙенсәлектәрен үҙләштереү;

6) һүҙгә төрлө анализ төрҙәрен (фонетик, морфематик, һүҙьяһалыш, лексик, морфологик), һөйләм һәм һүҙбәйләнешкә синтаксик анализ: йөкмәтке, төп билдә һәм структура, тел һүрәтләү сараларын ҡулланыуҙы иҫәпкә алып, тексты анализлау;

7) туған телдең эстетик функцияһын таныу, матур әҙәбиәт текстарын анализлағанда телмәрҙең эстетик кимәлен баһалау.

Уҡытыу предметының төп йөкмәткеһе

6 класс

Туған тел – алтын асҡыс (1с.)

5-се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау (2с.)

Лексика (5с.) Килеп сығышы яғынан башҡорт теленең һүҙлек составы: төп башҡорт һүҙҙәре, рус, ғәрәп, фарсы телдәренән, рус теле аша башҡа телдәрҙән үҙләштерелгән һүҙҙәр. Башҡорт әҙәби теленең дөйөм ҡулланышлы һүҙҙәре. Профессиональ һүҙҙәр. Иҫкергән һүҙҙәр, яңы һүҙҙәр, диалект һүҙҙәре. Башҡорт теле һүҙлек составының үҙгәреп, байығып тороуы һәм уның юлдары. Фразеологик берәмектәр.

Исем (10с.) Исем тураһында үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Исемдәрҙең һан менән үҙгәреше. Исемдең ялғауһыҙ ҙа күплек мәғәнәһен белдереүе. Исемдәрҙең эйәлек заты менән үҙгәреше. Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше. Килештәрҙең мәғәнәләре, һорауҙары,

ялғауҙары. Эйәлек ялғаулы исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше. Исемдәрҙең хәбәрлек категориялары.

Сифат(6с.) Сифаттың мәғәнәһе, морфологик билдәләре, синтаксик вазифаһы. Сифаттарҙың яһалыу юлдары – ҡушыу, һүҙҙәрҙе парлау, һүҙҙәрҙе бәйләү.Төп һәм шартлы сифаттар. Сифат дәрәжәләре: төп дәрәжә, сағыштырыу дәрәжәһе, артыҡлыҡ дәрәжәһе, аҙһытыу дәрәжәһе. Сифаттарҙың исемләшеү осраҡтары, ул саҡта уларҙың һан, килеш, эйәлек заты менән үҙгәреүе, хәбәрлек формаһын ҡабул итә алыуы. Сифаттарҙың дөрөҫ яҙылышы.

Һан (4с.) Һандың мәғәнәһе, морфологик билдәләре, һөйләмдәге вазифалары. Ябай һәм ҡушма һандар: уларҙың дөрөҫ яҙылышы. Цифрҙар менән бирелгән һандарҙың һәм уларҙың ялғауҙарының дөрөҫ яҙылышы.

Алмаш (5с.) Алмаш тураһында төшөнсә. Алмаш төркөмсәләре. Алмаштарҙың килеш менән үҙгәреше.Алмаштың телмәрҙә үтәгән вазифаһы, мәғәнә үҙенсәлектәре,грамматик билдәләре. Билдәһеҙлек һәм юҡлыҡ алмаштарының яһалышы. Алмаштарҙың үҙгәреше.

Ҡылым (12с.) Ҡылымдың морфологик билдәһе, синтаксик функцияһы. Ҡылым төркөмсәләре: исем ҡылым, уртаҡ ҡылым, сифат ҡылым, хәл ҡылым.Ҡылым йүнәлештәре: төп йүнәлеш, ҡайтым йүнәлеше, төшөм йүнәлеше, уртаҡлыҡ йүнәлеше, йөкмәтеү йүнәлеше. Ҡылым күләмдәре. Ҡылым рәүешлеге. Ҡушма ҡылым.

Рәүеш (5с.) Рәүеш тураһында төшөнсә: белдергән мәғәнәһе, морфологик билдәләре.Рәүеш төркөмсәләре: төп рәүеш, ваҡыт рәүеш, урын рәүеш, оҡшатыу рәүештәре, күләм-дәрәжә рәүештәре. Рәүештең сифат менән оҡшаш һәм айырмалы яҡтары. Рәүеш дәрәжәләре. Рәүештәрҙең яһалышы. Тамыр һәм яһалма рәүештәр. Ҡушма рәүеш. Рәүештәрҙең дөрөҫ яҙылышы.

Теркәүестәр (2с.) Теркәүестәр һәм уларҙың телмәрҙәге функцияһы. Теркәүестәрҙең бүленеше: теҙеү теркәүестәре, эйәртеү теркәүестәре.

Бәйләүестәр (1с.) Бәйләүестәрҙең телмәрҙәге вазифаһы.Уларҙың бүленеше: 1) төп һәм эйәлек килеште талап итеүсе бәйләүестәр; 2) төп һәм төбәү килеште талап итеүсе бәйләүестәр; 3) сығанаҡ килеште һорап тороусы бәйләүестәр.

Киҫәксәләр (2с.) Киҫәксәләрҙең морфологик билдәләре, телмәрҙәге вазифалары. Мәғәнәләренә ҡарап, киҫәксәләрҙең бүленеше.

Мөнәсәбәт һүҙҙәр (1с.) Мөнәсәбәт һүҙҙәр тураһында төшөнсә. Мөнәсәбәт һүҙҙәрҙең синтаксик роле. Кәрәк, тейеш, мөмкин, бар, юҡ, түгел, буғай, ярай мөнәсәбәт һүҙҙәренең мәғәнәһе һәм телмәрҙә ҡулланылышлы, уларҙың исем урынында килә алыуы.

Ымлыҡтар (1с.) Ымлыҡтар тураһында төшөнсә, уларҙың морфологик һыҙаттары, телмәрҙәге вазифалары. Ымлыҡтарҙың төрҙәре.

Оҡшатыу һүҙҙәре (1с.) Оҡшатыу һүҙҙәре тураһында дөйөм төшөнсә.

Тематик планлаштырыу

6 класс

№	Дәрес темалары	Сәғәт һаны	Иҫкәрмә
1.	***Туған тел – алтын асҡыс***	**1**	
2.	***5-се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау***	**2**	
3.	***Лексика***	**5**	
	Башҡорт теленең һүҙлек составы.	1	
	Һүҙҙәрҙең килеп сығышы буйынса төркөмләнеүе.	1	
	Башҡорт телендә дөйөм һәм тар ҡулланылышлы һүҙҙәр. Профессиональ һүҙҙәр. Диалект һүҙҙәре.	1	
	Иҫкергән һүҙҙәр. Яңы һүҙҙәр.	1	
	Фразеологик берәмектәр.	1	
4.	***Исем***	**10**	
	Түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	
	Исемдәрҙең һан менән үҙгәреше. Күплек ялғауҙарының дөрөҫ яҙылышы.	1	
	Исемдәрҙең эйәлек заты. Эйәлек заты ялғауҙарының дөрөҫ яҙылышы.	1	
	Исемдәрҙең хәбәрлек заты.	1	
	Тест һорауҙарына яуаптар.	1	
	Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.Төп килеш.	1	
	Эйәлек килеш.	1	
	Төшөм килеш.	1	
	Төбәү, урын-ваҡыт, сығанаҡ килештәр.	1	
	Исем тураһында үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм системалаштырыу.	1	
5.	***Сифат***	**6**	
	Түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	
	Сифаттарҙың яһалышы.	1	
	Төп һәм шартлы сифаттар.	1	
	Сифат дәрәжәләре. Сифаттарҙың дөрөҫ яҙылышы.	1	
	Синоним сифаттар.	1	
	Тема буйынса ҡабатлау һәм дөйөмләштереү.	1	
6.	***Һан***	**4**	
	Һан тураһында төшөнсә. Ябай һәм ҡушма һандар	1	
	Һан төркөмсәләре.	1	
	Һандарҙың дөрөҫ яҙылышы. Үлсәү һүҙҙәре.	1	
	Һан тураһында үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	
7.	***Алмаш***	**5**	
	Алмаш тураһында төшөнсә.	1	
	Алмаш төркөмсәләре.	1	
	Алмаштарҙың килеш менән үҙгәреше. Мин, һин, ул, был, шул алмаштарының килеш менән үҙгәреше.	1	
	Кемдер, низер, тегелер, минеке, һинеке алмаштарының килеш менән үҙгәреше.	1	
	“Алмаш” темаһы буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	
8.	***Ҡылым***	**12**	

	Түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	
	Ҡылым төркөмсәләре.	1	
	Исем ҡылым.	1	
	Уртаҡ ҡылым.	1	
	Сифат ҡылым.	1	
	Сифат ҡылымдың үткән, хәҙерге һәм киләсәк заман формалары.	1	
	Хәл ҡылым.	1	
	Хәл ҡылымдың төрҙәре.	1	
	Ҡылым йүнәлештәре	1	
	Ҡылым күләмдәре	1	
	Ҡылым рәүешлеге.	1	
	Бүлек буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм системалаштырыу.	1	
9.	***Рәүеш***	**5**	
	Рәүеш тураһында төшөнсә. Рәүеш төркөмсәләре.	1	
	Рәүештең сифат менән оҡшаш һәм айырмалы яҡтары.	1	
	Рәүеш дәрәжәләре.	1	
	Рәүештәрҙең яһалышы. Рәүештәрҙең дөрөҫ яҙылышы.	1	
	Бүлек буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм системалаштырыу.	1	
10.	***Теркәүестәр***	**2**	
	Теркәүестәр тураһында төшөнсә.	1	
	Теркәүестәрҙең бүленеше һәм дөрөҫ яҙылышы.	1	
11.	***Бәйләүестәр***	**1**	
	Бәйләүестәр тураһында төшөнсә. Бәйләүестәрҙең бүленеше.	1	
12.	***Киҫәксәләр***	**2**	
	Киҫәксәләр тураһында төшөнсә.	1	
	Киҫәксәләрҙең төркөмдәргә бүленеше. Киҫәксәләрҙең дөрөҫ яҙылышы.	1	
13.	***Мөнәсәбәт һүҙҙәр***	**1**	
	Мөнәсәбәт һүҙҙәр тураһында төшөнсә.	1	
14.	***Ымлыҡ***	**1**	
	Ымлыҡ тураһында төшөнсә.	1	
15.	***Оҡшатыу һүҙҙәре***	**1**	
16.	***Телмәр үҫтереү***	**7**	
17.	***Контроль диктант.***	**4**	
18.	***Бөтәһе:***	**68с.**	

Календарь-тематик план

6 класс

№	Дәрестең темаһы	Сәғ һаны	Үткәреү ваҡыты	Иҫкәрмә
1	Туған тел –алтын асҡыс.	1	01.09	
2	5-се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	04.09	
3	5-се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	08.09	
4	Лексика. Башҡорт теленең һүҙлек составы.	1	11.09	
5	Һүҙҙәрҙең килеп сығышы буйынса төркөмләнеүе.	1	15.09	
6	Башҡорт телендә дөйөм һәм тар ҡулланылышлы һүҙҙәр.	1	18.09	
7	Иҫкергән һүҙҙәр. Яңы һүҙҙәр.	1	22.09	
8	Фразеологик берәмектәр.	1	25.09	
9	Бүлек буйынса йомғаҡлау.	1	29.09	
10	Телмәр үҫтереү. Изложение “Урманда”.	1	02.10	
11	Исем.Түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	06.10	
12	Исемдәрҙең һан менән үҙгәреше. Күплек ялғауҙарының дөрөҫ яҙылышы.	1	09.10	
13	Исемдәрҙең эйәлек заты. Эйәлек заты ялғауҙарының дөрөҫ яҙылышы.	1	13.10	
14	Исемдәрҙең хәбәрлек заты	1	16.10	
15	Телмәр үҫтереү.Инша “Беҙҙеңғаилә”.	1	20.10	
16	Контроль диктант №1. “Ватаным”.	1	23.10	
17	Хаталар өҫтөндә эш. Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.Төп килеш.	1	06.11	
18	Эйәлек килеш.	1	10.11	
19	Төшөм килеш.	1	13.11	
20	Төбәү, урын-ваҡыт, сығанаҡ килештәр.	1	17.11	
21	Исем тураһында үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм системалаштырыу.	1	20.11	
22	Сифат.Түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	24.11	
23	Сифаттарҙың яһалышы.	1	27.11	
24	Төп һәм шартлы сифаттар.	1	01.12	
25	Сифат дәрәжәләре. Сифаттарҙың дөрөҫ яҙылышы.	1	04.12	
26	Синоним сифаттар.	1	08.12	
27	“Сифат” темаһын ҡабатлау һәм дөйөмләштереү.	1	11.12	
28	Һан тураһында төшөнсә. Ябай һәм ҡушма һандар	1	15.12	
29	Һан төркөмсәләре.	1	18.12	
30	Һандарҙың дөрөҫ яҙылышы. Үлсәү һүҙҙәре.	1	22.12	

31	Телмәр үҫтереү. Изложение. “Сәскә-сәғәттәр” (мет ҡулл.: 172-се б.).	1	25.12	
32	Контроль ликтант №2. “Ҡышҡы сәскәләр”.	1	29.12	
33	Хаталар өҫтөндә эш. Һан тураһында үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	12.01	
34	Алмаш тураһында төшөнсә.	1	15.01	
35	Алмаш төркөмсәләре.	1	19.01	
36	Алмаштарҙың килеш менән үҙгәреше. Мин, һин, ул, был, шул алмаштарының килеш менән үҙгәреше.	1	22.01	
37	Кемдер, низер, тегелер, минеке, һинеке алмаштарының килеш менән үҙгәреше.	1	26..01	
38	“Алмаш” темаһы буйынса йомғаҡлау.	1	29.01	
39	Телмәр үҫтереү. Р.Ишбулатовтың “Буйһонмаҫ ихтыяр” картинаһы буйынса инша.	1	02.02	
40	Ҡылым. Түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	05.02	
41	Ҡылым төркөмсәләре.	1	09.02	
42	Исем ҡылым.	1	12.02	
43	Уртаҡ ҡылым.	1	16.02	
44	Сифат ҡылым.	1	19.02	
45	Сифат ҡылымдың үткән, хәҙерге һәм киләсәк заман формалары.	1	23.02	
46	Хәл ҡылым.	1	26.02	
47	Хәл ҡылымдың төрҙәре.	1	02.03	
48	Ҡылым йүнәлештәре.	1	05.03	
49	Ҡылым күләмдәре	1	12.03	
50	Ҡылым рәүешлеге.	1	16.03	
51	Контроль диктант №3. “Серле ҡая”.	1	19.03.	
52	Хаталар өҫтөндә эш. Бүлек буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм системалаштырыу.	1	23.03	
53	Телмәр үҫтереү. Проект «Башҡорт балы”.	1	26.03	
54	Рәүеш. Рәүеш тураһында төшөнсә. Рәүеш төркөмсәләре.	1	06.04	
55	Рәүештең сифат менән оҡшаш һәм айырмалы яҡтары.	1	09.04	
56	Рәүеш дәрәжәләре.	1	13.04	
57	Рәүештәрҙең яһалышы.	1	16.04	
58	Телмәр үҫтереү. Күрмә изложение “Миләш” (254-се күн)	1	20.04	
59	Рәүештәрҙең дөрөҫ яҙылышы. Бүлек буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм системалаштырыу.	1	23.04	
60	Теркәүес тураһында төшөнсә.	1	27.04	
61	Теркәүестәрҙең бүленеше. Теркәүестәрҙең дөрөҫ яҙылышы.	1	30.04	
62	Бәйләүестәр тураһында төшөнсә. Бәйләүестәрҙең бүленеше.	1	04.05	

63	Киҫәксәләр. Киҫәксәләр тураһында төшөнсә.	1	07.05	
64	Киҫәксәләрҙең төркөмсәләргәбүленеше. Киҫәксәләрҙең дөрөҫ яҙылышы.	1	14.05	
65	Мөнәсәбәт һүҙҙәр тураһында төшөнсә.	1	18.05	
66	Контроль диктант №4. “Көҙгө йәйғор”.	1	21.05	
67	Оҡшатыу һүҙҙәре. Ымлыҡ тураһында төшөнсә	1	25.05	
68	Ҡабатлау дәресе.	1	26.05	

7 класс
Уҡытыу предметының төп йөкмәткеһе

Башҡорт теле – беҙҙең туған телебеҙ (1с.)

Үтелгәндәрҙе ҡабатлау (2с.)

Синтаксис (10с.)Синтаксистың төп маҡсаты. Синтаксистың берәмеге булараҡ һүҙбәйләнеш һәм һөйләм. Һүҙбәйләнештең төп билдәләре. Һүҙбәйләнештәрҙең яһалыу юлдары. Эйәртеүле бәйләнеш төрҙәре: ярашыу, башҡарылыу, йәнәшәлек, һөйкәлеү. Һүҙбәйләнеш һәм ҡушма һүҙ. Нығынған һүҙбәйләнештәр**.**

Ябай һөйләм (13с.) Һөйләмдең грамматик нигеҙе.Эйә менән хәбәр. Эйә менән хәбәр араһында һыҙыҡ. Ябай һөйләмдең синтаксик структураһы. Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре. Аныҡлаусы. Тиң һәм тиң булмаған аныҡлаусылар. Өҫтәлмәлек. Тултырыусы. Тура һәм ситләтелгән тултырыусы. Хәлдәр. Рәүеш хәлдәре. Күләм- дәрәжә хәлдәре. Урын хәлдәре. Ваҡыт хәлдәре. Шарт хәлдәре. Сәбәп хәлдәре. Маҡсат хәлдәре. Кире хәлдәр. Һөйләмдә һөйләм киҫәктәренең урынлашыу тәртибе. Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәрен сағылдырыу ысулдары.

Ике һәм бер составлы һөйләмдәр (12с.) Ике составлы һөйләмдәр. Бер составлы һөйләмдәр. Бер составлы һөйләмдәрҙең төрҙәре. Билдәле эйәле һөйләм. Билдәһеҙ эйәле һөйләм. Эйәһеҙ һөйләм. Атама һөйләмдәр. Уларҙың структур һәм мәғәнәүи үҙенсәлектәре.Тулы һәм кәм һөйләмдәр. Тиң киҫәкле һөйләмдәр. Тиң киҫәктәрҙең булыу шарттары. Тиң киҫәктәрҙең бәйләнеү юлдары. Тиң киҫәкле һөйләмдәрҙең интонацион һәм пунктуацион үҙенсәлектәре. Тиң киҫәктәр эргәһендә дөйөмләштереүсе һүҙҙәр. Тиң һәм тиң булмаған аныҡлаусылар. Тиң киҫәкле һөйләмдәрҙең стилистик мөмкинлектәре.
Һөйләм киҫәктәре менән грамматик бәйләнеше булмаған һүҙҙәр (5с.) Өндәш һүҙҙәр, уларҙың функцияһы. Өндәш һүҙҙәр эргәһендә тыныш билдәләре. Өндәш һүҙле һөйләмдәрҙең интонацияһы. Инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәр. Мәғәнәһе яғынан инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәр. Һөйләмдәрҙе һәм текстың мәғәнәүи өлөштәрен бәйләүсе сара булараҡ инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәрҙе ҡулланыу.

Һөйләмдең айырымланған эйәрсән киҫәктәре (6с.) Айырымланыу тураһында төшөнсә. Айырымланыуҙың асылы һәм шарттары. Айырымланған киҫәкле һөйләмдәрҙең мәғәнәүи, интонацион һәм пунктуацион үҙенсәлектәре. Өҫтәлмәлектәрҙең айырымланыуы. Аныҡланыусыларҙың айырымланыуы тураһында. Хәл әйтемдәре һәм уларҙың үҙенсәлеге. Хәл әйтемдәренең айырымланыуы, ҡулланыу үҙенсәлектәре.
Тура һәм ситләтелгән телмәр. Диалог. Цитаталар (4с.) Икенсе кешенең телмәрен еткереү юлдары: тура һәм ситләтелгән телмәр. Тура һәм ситләтелгән телмәрле

һөйләмдәрҙең синонимияһы. Уларҙа тыныш билдәләре. Диалог. Диалог аҙағында тыныш билдәләре.Цитаталар. Телмәргә цитаталар индереү ысулдары. Цитата ҡулланғанда тура телмәрле һөйләмдәрҙә тыныш билдәләре.

Йыл буйына үтелгәндәрҙе ҡабатлау –дөйөмләштереү(3с.)

Тематик планлаштырыу

7 класс

№	Дәрес темалары	Сәғәт һаны	Иҫкәрмә
1.	***Башҡорт теле – беҙҙең туған телебеҙ***	**1**	
2.	***Үтелгәндәрҙе ҡабатлау***	**2**	
3.	***Синтаксис***	**10**	
	Синтаксистың төп маҡсаты.	1	
	Һүҙбәйләнеш һәм һөйләм.	1	
	һүҙбәйләнештәрҙең яһалыу юлдары	1	
	Эйәртеүле бәйләнештең төрҙәре	1	
	Ярашыу.	1	
	Башҡарылыу.	1	
	Йәнәшәлек.	1	
	Һөйкәлеү.	1	
	һүҙбәйләнеш һәм ҡушма һүҙ	1	
	Нығынған һүҙбәйләнештәр.	1	
4.	***Ябай һөйләм***	**13**	
	Ябай һөйләм. Эйә менән хәбәр.	1	
	Эйә менән хәбәр араһында һыҙыҡ.	1	
	Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре. Аныҡлаусы.	1	
	Тиң һәм тиң булмаған аныҡлаусылар.	1	
	Өҫтәлмәлек.	1	
	Тултырыусы.	1	
	Тура һәм ситләтелгән тултырыусы.	1	
	Хәлдәр. Рәүеш хәлдәре. Күләм-дәрәжә хәлдәре.	1	
	Ваҡыт хәлдәре. Урын хәлдәре.	1	
	Шарт хәлдәре.	1	
	Сәбәп хәлдәре. Маҡсат хәлдәре.	1	
	Кире хәлдәр.	1	
	һөйләмдә һөйләм киҫәктәренең урынлашыу тәртибе.	1	
5.	***Ике һәм бер составлы һөйләмдәр***	**12**	
	Икеһәм бер составлы һөйләмдәр.	1	
	Ике составлыйыйнаҡ һәм таркау һөйләмдәр.	1	
	Бер составлы һөйләмдәрҙең төрҙәре. Билдәле эйәле һөйләм.	1	
	Билдәһеҙ эйәле һөйләм.	1	
	Эйәһеҙ һөйләм.	1	
	Атама һөйләмдәр.	1	
	Ике һәм бер составлы һөйләмдәрҙе ҡабатлау.	1	
	Тулы һәм кәм һөйләмдәр.	1	

	Тиң киҫәкле һөйләмдәр.	1	
	Тиң киҫәкле һөйләмдәр эргәһендә тыныш билдәләре.	1	
	Тиң киҫәктәр эргәһендә дөйөмләштереүсе һүҙҙәр.	1	
	Үтелгәнде ҡабатлау, йомғаҡлау.	1	
6.	***Һөйләм киҫәктәре менән грамматик бәйләнеше булмаған һүҙҙәр***	**5**	
	Өндәш һүҙ.	1	
	Өндәш һүҙҙәр эргәһендә тыныш билдәләре.	1	
	Инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәр.	1	
	Инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәр эргәһендә тыныш билдәләре.	1	
	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау, йомғаҡлау.	1	
7.	***Һөйләмдең айырымланған эйәрсән киҫәктәре***	**6**	
	Айырымланыу тураһында төшөнсә.	1	
	Өҫтәлмәлектәрҙең айырымланыуы.	1	
	Аныҡлаусыларҙың айырымланыуы тураһында.	1	
	Хәл әйтемдәре һәм уларҙың үҙенсәлеге.	1	
	Хәл әйтемдәренең айырымланыуы.	2	
8.	***Тура һәм ситләтелгән телмәр***	**4**	
	Тура һәм ситләтелгән телмәр.	1	
	Тура телмәрле һөйләмдәр. Уларҙа тыныш билдәләре.	1	
	Диалог.	1	
	Цитаталар.	1	
9.	***Йыл буйына үтелгәндәрҙе ҡабатлау-дөйөмләштереү***	**3**	
10.	***Телмәр үҫтереү***	**7**	
11.	***Контроль диктант***	**4**	
12.	***Аңлатмалы диктант***	**1**	
13.	***Контроль эш (тест)***	**1**	
	Бөтәһе:	**68 с.**	

Календарь-тематик план

7 класс

№	Темалар	Сәғ. Һаны	Үткәреү ваҡыты	Иҫкәрмә
1	Башҡорт теле – беҙҙең туған телебеҙ.	1	02.09	
2	Үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Фонетика.	1	05.09	
3	Үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Морфология һәм лексика.	1	09.09	
4	Синтаксистың төп маҡсаты.	1	12.09	
5	Һүҙбәйләнеш һәм һөйләм.	1	16.09	
6	һүҙбәйләнештәрҙең яһалыу юлдары.	1	19.09	
7	Эйәртеүле бәйләнештең төрҙәре.	1	23.09	
8	Ярашыу.	1	26.09	
9	Башҡарылыу.	1	30.09	
10	Йәнәшәлек.	1	03.10	

11	Һөйкәлеү.	1	07.10	
12	Телмәр үҫтереү. Ә.Ситдиҡованың “Башҡорт балы” картинаһы буйынса инша.	1	10.10	
13	һүҙбәйләнеш һәм ҡушма һүҙ.	1	14.10	
14	Нығынған һүҙбәйләнештәр.	1	17.10	
15	Контроль диктант №1. “Нефть”.	1	21.10	
16	Хаталар өҫтөндә эш. Телмәр үҫтереү. “Һүҙбәйләнеш һәм һөйләм” проекттарын эшләү һәм яҡлау.	1	24.10	
17	Ябай һөйләм. Һөйләмдең баш киҫәктәре. Эйә менән хәбәр.	1	07.11	
18	Эйә менән хәбәр араһында һыҙыҡ.	1	11.11	
19	Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре. Аныҡлаусы.	1	14.11	
20	Тиң һәм тиң булмаған аныҡлаусылар.	1	18.11	
21	Өҫтәлмәлек.	1	21.11	
22	Тултырыусы.	1	25.11	
23	Тура һәм ситләтелгән тултырыусылар.	1	28.11	
24	Телмәр үҫтереү. Изложение “Бөркөт”.	1	02.12	
25	Хәлдәр. Рәүеш хәлдәре. Күләм-дәрәжә хәлдәре.	1	05.12	
26	Ваҡыт хәлдәре. Урын хәлдәре.	1	09.12	
27	Шарт хәлдәре.	1	12.12	
28	Сәбәп хәлдәре. Маҡсат хәлдәре.	1	16.12	
29	Кире хәлдәр.	1	19.12	
30	“Һөйләмдең баш һәм эйәрсән киҫәктәре” темаһы буйынса контроль эш (тест).	1	23.12	
31	Контроль диктант №2. “Яҙғы тантана”.	1	26.12	
32	Хаталар өҫтөндә эш.һөйләмдә һөйләм киҫәктәренең урынлашыу тәртибе.	1	30.12	
33	Икеһәм бер составлы һөйләмдәр.	1	12.01	
34	Икесоставлы йыйнаҡ һәм тарҡау һөйләмдәр.	1	16.01	
35	Бер составлы һөйләмдәрҙең төрҙәре. Билдәле эйәле һөйләм.	1	20.01	
36	Билдәһеҙ эйәле һөйләм.	1	23.01	
37	Эйәһеҙ һөйләм.	1	27.01	
38	Атама һөйләмдәр.	1	30.01	
39	“Ике һәм бер составлы һөйләмдәр” темаһы буйынса ҡабатлау һәм йомғаҡлау.	1	03.02	
40	Телмәр үҫтереү. Ә.Лотфуллиндың “Алтын көҙ” картинаһы буйынса инша.	1	06.02	
41	Аңлатмалы диктант. “Айыуҙың аҡылы бармы?”.	1	10.02	
42	Хаталар өҫтөндә эш. Тулы һәм кәм һөйләмдәр.	1	13.02	
43	Тиң киҫәкле һөйләмдәр.	1	17.02	
44	Тиң киҫәкле һөйләмдәр эргәһендә тыныш билдәләре.	1	20.02	
45	Тиң киҫәктәр эргәһендә дөйөмләштереүсе һүҙҙәр.	1	24.02	
46	Телмәр үҫтереү. Изложение “Минең ҡолоном бар”	1	27.02	

47	Үтелгәнде ҡабатлау- йомғаҡлау.	1	03.03	
48	Һөйләм киҫәктәре менән грамматик бәйләнеше булмаған һүҙҙәр. Өндәш һүҙ.	1	06.03	
49	Өндәш һүҙҙәр эргәһендә тыныш билдәләре.	1	10.03	
50	Контроль диктант№3. “Иҙел буйлап”.	1	13.03	
51	Хаталар өҫтөндә эш. Инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәр.	1	17.03	
52	Инеш һүҙ һәм инеш һөйләмдәр араһында тыныш билдәләре.	1	24.03	
53	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	27.03	
54	Һөйләмдең айырымланған эйәрсән киҫәктәре. Айырымланыу тураһында төшөнсә.	1	07.04	
55	Һөйләмдең айырымланған эйәрсән киҫәктәре. Айырымланыу тураһында төшөнсә.	1	10.04	
56	Аныҡлаусыларҙың айырымланыуы.	1	14.04	
57	Хәл әйтемдәре һәм уларҙың үҙенсәлеге.	1	17.04	
58	Хәл әйтемдәренең айырымланыуы.	1	21.04	
59	Хәл әйтемдәренең айырымланыуы.	1	24.04	
60	Тура һәм ситләтелгән телмәр.	1	28.04	
61	Тура телмәрле һөйләмдәр. Уларҙа тыныш билдәләре.	1	05.05	
62	Телмәр үҫтереү. Р.Нурмөхәмәтовтың “Батыр тураһында легенда. Тыуған ауылда” картинаһы буйынса инша.	1	08.05	
63	Диалог.	1	12.05	
64	Цитаталар.	1	15.05	
65	Телмәр үҫтереү. Изложение “Вәли менән Ғәли”.	1	19.05	
66	Контроль диктант №4. “Яралы һалдат шатлығы”.	1	22.05	
67	Хаталар өҫтөндә эш. Үтелгәнде ҡабатлау.	1	26.05	
68	Йыл буйына үтелгәндәрҙе ҡабатлау- дөйөмләштереү.	1		

Башҡорт теленән IX класс өсөн календарь – тематик планлаштырыу

№	Дәрестемалары	сәғәт һаны	үткәреү вакыты	Фактик	Иҫкәрмә
1	**Тел тураһында дөйөм төшөнсә.** Тел –үҫә барыусы ижтимағи күренеш.	1	04. 09		
2	Башҡорт теле-башҡорт халҡының миллителе.	1	11.09		
3	Башҡорт теле башҡа ҡәрҙәш телдәр араһында.	1	18.09		
4	Әҙәби тел һәм диалект тураһында дөйөм төшөнсә.Башҡорт теленең диалекттары.	1	25.09		
5	Башҡорт әҙәби теле һәм уның үҫеше. Ике теллелек	1	02.10		
6	Т.ү.Инша. «Уй күрке-тел, тел күрке-һүҙ»	1	09.10		
7	Контроль диктант. «Икмәк хаҡы»	1	16.10		
8	**Башҡортәҙәбителененңстилдәре** Стилистика тураһында төшөнсә Функциональстилдәр.Уларҙың үҙенсәлектәре. Йәнлеһөйләү стиле	1	23.10		
9	Т.ү изложение.“Ике телдә һөйләшеүселәр»	1	06.11		
10	Матурәҙәбиәт стиле	1	13.11		
11	Фәнни стиль.	1	20.11		
12	Публицистик стиль.	1	27.11		
13	Т.ү.изложение .”Әндрәй ҡаҙнаһы”	1	04.12		
14	Рәсмиэш ҡағыҙҙары стиле.Саҡырыу.	1	11.12		
15	Хаттарстиле	1	18.12		
16	Контроль изложение.	1	25.12		
17	Стилдәрҙең үҙенсәлектәре.Стилдәрбуйынса үтелгәндәрҙеҡабатлау	1	15.01		
18	**Һүрәтләүсаралары**: эпитет. Сағыштырыу, Метафора.	1	22.01		
19	Т.ү. Изложение. “ Иҫән йөрө,торнаҡай!”	1	29.01		
20	Контроль диктант «Йыр йөрәкле	1	05.02		

	егет »				
21	СинонимдарСинонимдар һәм уларҙытелмәрҙәҡулланыу. Грамматик синонимдар	1	12.02		
22	Тасуирлауҙаантитезаныфайҙаланыу .	1	19.02		
23	Һүҙҙеһәмуның формаларынтелмәрҙә дөрөҫҡулланыу	1	26.02		
24	Контроль диктант «Йылмайып йәшәйек!».	1	05.03		
25	**V-IX кластарҙа үтелгәндәрҙе ҡабатлау һәм тәртипкә килтереү** Фонетика.Башҡорт теленең өндәре	1	12.03		
26	Графика.Өн һәм хәреф.Алфавит.	1	19.03		
27	Сингармонизм. Тартынҡы өндәрҙең ярашыуы һәм ярашмауы	1	26.03		
28	Ижек. Баҫым	1	09.04		
29	Т.ү.Инша «Кешене эше данлай»	1	16.04		
30	Орфоэпия. Орфография.	1	23.04		
31	Лексика	1	30.04		
32	Башҡорт теленең һүҙлектәре	1	07.05		
33	Контроль диктант «Ҡурайсы»	1	14.05		
34	Синтаксис һәм пунктуация.Ябай һөйләм.	1	21.05		

Туған (башҡорт) әҙәбиәтенән

эш программаһы

Уҡыу кимәле базалы

Эш программаһы уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының5-9 кластары өсөн “Башҡорт әҙәбиәте” предметы буйынса белем биреү өлгө программалары (төҙ.: М.Б.Юлмөхәмәтов. - Өфө: Китап) нигеҙендә төҙөлдө.

Аңлатма яҙыу

Туған (башҡорт) әҙәбиәт буйынса эш программаһыРәсәй Федерацияһының 2012 йылдың 29 декабренән N273-ФЗ "Рәсәй Федерацияһында мәғариф тураһында" Федераль законына, Башҡортостан Республикаһының 2013 йылдың 1 июленән №696-з "Башҡортостан Республикаһында мәғариф тураһында"ғы Законына, «Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» Башҡортостан Республикаһы Законына (21.01.99), Башҡортостан Республикаһында Милли мәғарифты үҫтереү концепцияһына, Федераль дәүләт стандарттары положениеһына, төп дөйөм белем биреү буйынса башҡорт мәктәптәре өсөн башҡорт әҙәбиәте буйынса өлгө программаларға (төҙ.: М.Б.Юлмөхәмәтов. - Өфө: Китап, 2017) таянып эшләнде.

"**Әҙәбиәт" фәнен өйрәнеүҙең төп маҡсаттары** булып түбәндәгеләр тора:

- донъяға гуманистик ҡарашы, милли үҙаңы һәм дөйөм Рәсәй гражданлығы үҙаңы, патриотизм тойғоһона эйә булған, рухи үҫешкән шәхес формалаштырыу;
- шәхестең уңышлы социализацияһы һәм үҙ-үҙен реализациялау өсөн кәрәк булған интеллектуаль һәм ижади һәләтлеген үҫтереү;
- уҡыусыларҙың башҡорт, рус һәм донъя әҙәбиәтенең ҙур ҡаҙаныштарын аңлауы, уларҙы уҡыу һәм анализлау, һүҙ сәнғәтенең образлы фекерләүгә нигеҙләнеүен, художестволы форма һәм йөкмәтке берлеген, сәнғәттең тормош менән бәйле, тарихи булыуын аңлауы;
- художестволы тексты уҡыу, комментарий биреү, анализлау күнекмәләрен этап менән эҙмә-эҙлекле формалаштырыу;
- художестволы текста йәки башҡа теләһә ниндәй телмәрҙә һалынған мәғәнәләрҙе аңлау алгоритмдарына эйә булыу, үҙеңдең тексыңды төҙөү, уҡылған әҫәр тураһында шәхси баһаңды һәм фекереңде еткерә белеү;
- дөйөм уҡыу күнекмәләренә һәм универсаль уҡыу эшмәкәрлегенә эйә булыу (эшмәкәрлектең маҡсатын билдәләү, уны камиллаштырыу, библиографик эҙләнеүҙәрҙе тормошҡа ашырыу, төрлө сығанаҡтарҙан кәрәкле мәғлүмәттәрҙе табыу һәм уны эшкәртеү, Интернет менән файҙаланыу һ.б.).

Башҡортостан Республикаһының башҡорт телендә уҡытылған дөйөм белем биреүсе мәктәптәр өсөн йыллыҡ өлгө уҡыу планы әҙәбиәтте 350 сәғәт (5-9 кластар) күләмендә уҡытыуҙы күҙ уңында тота: 5-се класта – 68 сәғәт, 6-сы класта – 68 сәғәт, 7-се класта – 68 сәғәт, 8-се класта – 68 сәғәт, 9-сы класта – 68 сәғәт.

Уҡыу-укытыу методик комплекттары:

Башҡорт әҙәбиәте: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 5 класы өсөн дәреслек (авт.-төҙ.: Иҙелбаев М.Х., Юлмөхәмәтов М.Б., Сөләймәнов Ә.М., Ҡазыева З.И. Өфө: Китап, 2020.

Башҡорт әҙәбиәте: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 6 класы өсөндәреслек (авт.-төҙ.: М.Х. Иҙелбаев, М.Б.Юлмөхәмәтов, Ә.М.Сөләймәнов, З.И.Ҡазыева. Өфө, Китап, 2020.

Башҡорт әҙәбиәте: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 7 класы өсөн дәреслек (авт.-төҙ.: Юлмөхәмәтов М.Б., Иҙелбаев М.Х. Өфө: Китап, 2020.

Башҡорт әҙәбиәте: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 8 класы өсөн дәреслек (авт.-төҙ.: Юлмөхәмәтов М.Б., Иҙелбаев М.Х. Өфө: Китап, 2020.

Башҡорт әҙәбиәте: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 9 класы өсөн дёреслек (авт.-төҙ.: Иҙелбаев М.Х., Ҡунафин Ғ.С. Өфө: Китап, 2017.

Юлмөхәмәтов М.Б., Ҡунафин Ғ.С. “Башҡорт әҙәбиәте” дәреслегенә методик ҡулланма: уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 7-9 кластары өсөн. - Өфө: Китап, 2017.
Юлмөхәмәтов М.Б. “Башҡорт әҙәбиәте” дәреслегенә эш дәфтәре. Дөйөм белем биреү учреждениеларының 5-се класы өсөн. - Өфө: Китап, 2020.
Юлмөхәмәтов М.Б. “Башҡорт әҙәбиәте” дәреслегенә эш дәфтәре. Дөйөм белем биреү учреждениеларының 6-сы класы өсөн. - Өфө: Китап, 2020.
Юлмөхәмәтов М.Б. Контроль-баһалау материалдары. Башҡорт әҙәбиәте: дөйөм белем биреү ойошмаларының 5-се класы өсөн. - Өфө: Китап, 2020.
Юлмөхәмәтов М.Б. Контроль-баһалау материалдары. Башҡорт әҙәбиәте: дөйөм белем биреү ойошмаларының 6-сы класы өсөн. - Өфө: Китап, 2020.

“Туған әҙәбиәт” предметын өйрәнеүҙең
планлаштырылған һөҙөмтәләре

Төп урта мәктәпте тамамлап сығыусы уҡыусыларҙың әҙәбиәт фәнен өйрәнеү һөҙөмтәһендә алған:

шәхси һөҙөмтәләр:

-шәхестең рухи-әхлаҡ сифаттарын камиллаштырыу, күп милләтле Ватанға һөйөү тойғолары, башҡорт һәм башҡа халыҡтарҙың әҙәбиәтенә ихтирам тәрбиәләү;
- танып белеү һәм коммуникатив мәсьәләләрҙе хәл итеү өсөн төрлө мәғлүмәт сығанаҡтарын файҙаланыу (һүҙлектәр, энциклопедиялар, Интернет-ресурс һ.б.);

метапредмет һөҙөмтәләре (танып белеү, регулятив, коммуникатив):

-проблемаларҙы аңлай белеү, гипотеза ҡуйыу, материалдарҙы структураға һалыу, үҙ позицияһын иҫбатлау өсөн аргументтар һайлау, телдән йәки яҙма текстарҙа сәбәп-эҙемтә бәйләнештәрен билдәләү, һығымталарҙы формалаштырыу;

- эшмәкәрлекте үҙ аллы ойоштороу оҫталығы, уны баһалау, ҡыҙыҡһыныу сфераһын билдәләү;

- төрлө мәғлүмәт сығанаҡтары менән эшләү күнекмәһенә эйә булыу, уны табыу, анализлау, үҙ эшмәкәрлегендә файҙаланыу,

- үҙенең йәш мөмкинлектәренән сығып компьютер грамоталылығына эйә булыу, кәрәкле мәғлүмәт йыйыу маҡсатында Интернетҡа сыға белеү, тексты баҫыу, уны эшкәртә белеү,

-аңлы уҡыу күнекмәләрен үҙләштереү, төрлө стиль һәм жанрҙағы текстарҙы үҙ аллы уҡый белеү, текстың төп фекерен билдәләү, йөкмәткеһен еткерә алыу, уның буйынса һорауҙарға яуап биреү;

-сағыштырыу, анализ, синтез, дөйөмләштереү кеүек логик эшмәкәрлеккә эйә булыу, сәбәп-эҙемтә бәйләнештәрен һәм оҡшашлыҡты булдырыу;

әңгәмәсеһенең фекерен тыңларға һәләтле булыу, тикшерелгән предметҡа ҡарата үҙенең нигеҙле ҡарашын әйтә белеү һәм конфликлы хәлдәрҙән сыға белеү;

предмет һөҙөмтәләре:1) танып - белеү сфераһында:

- башҡорт халыҡ ижадында һәм башҡа халыҡтарҙың фольклорында, боронғо әҙәбиәт вәкилдәренең, башҡорт яҙыусыларының әҫәрҙәрендә күтәрелгән төп проблемаларҙы аңлау;

- художестволы әҫәрҙең яҙылыу дәүере менән бәйләнешен аңлау, унда сағылған ваҡыт, әхлаҡ сифаттары һәм уларҙың бөгөнгө көн яңырыуын асыҡлау;
- әҙәби әҫәрҙәрҙе анализлай белеү, теге йәки был әҫәрҙең ниндәй жанр төрөнә ҡарауын билдәләү, темаһын, идеяһын, әхлаҡ пафосын аңлау, уның геройҙарына характеристика биреү, бер йәки бер нисә әҫәрҙең геройҙарын сағыштырып ҡарау;

- әҫәрҙең сюжетын, композицияһын, тасуири һүрәтләү сараларын билдәләү, әҫәрҙең идея-художество йөкмәткеһен асыуҙа уларҙың ролен аңлау (филологик анализ элементтары);

- әҙәби әҫәрҙәрҙе анализлағанда элементар әҙәби терминдар менән эш итә белеү;

2) ҡиммәт-ориентация сфераһында:

- башҡорт әҙәбиәте һәм мәҙәниәтенең рухи-әхлаҡи ҡиммәттәре менән таныштырыу, уларҙы башҡа халыҡтарҙың рухи-әхлаҡи ҡиммәттәре менән сағыштырыу;
- башҡорт әҙәбиәте әҫәрҙәренә ҡарата уҡыусыларҙың үҙ ҡарашын булдырыу һәм уларҙы баһалау;

-өйрәнелгән әҙәби әҫәрҙәргә үҙ интерпретацияһын булдырыу (айырым осраҡтарҙа);
- автор позицияһын аңлау, уға ҡарата үҙ ҡарашын булдырыу;

3) коммуникатив сферала:

- төрлө жанрҙарҙа яҙылған әҙәби әҫәрҙәрҙе аңлы итеп уҡыу һәм уларҙың йөкмәткеһен адекват ҡабул итеү;

- проза әҫәрҙәрен йәки уларҙың өлөштәрен текста ҡулланылған башҡорт теленең тасуири һүрәтләү сараларын һәм цитаталар ҡулланып һөйләй белеү;

- тыңланған йәки уҡылған текст буйынса һорауҙарға яуап бирә белеү, телдән төрлө текстағы монолог телмәр төҙөү, диалог алып барыу оҫталығына эйә булыу;

- өйрәнелгән әҫәрҙәрҙең тематикаһы, проблематикаһы менән бәйле изложение, инша яҙыу, класта һәм өйҙә ижади эштәр, әҙәби һәм дөйөм мәҙәниәт темаларына рефераттар яҙыу;

4) эстетик сферала:

-һүҙ сәнғәте булараҡ әҙәбиәттең образлылыҡ тәбиғәтен аңлау; -
әҙәби әҫәрҙәрҙе эстетик ҡабул итеү, эстетик зауыҡ формалаштырыу; -
башҡорт һүҙҙәренең эстетик функцияһын, әҙәби әҫәрҙәрҙә художестволы образдар тыуҙырыуҙа тасуири һүрәтләү сараларының ролен аңлау.

6 класс

Уҡыу предметының төп йөкмәткеһе

Алтын һуҡмаҡ (3с.)

С.Әлибаев. Мәктәп юлы. Я.Вәлиев. Беренсе көн. Я.Ҡолмой. Мәктәп. Р.Фәхретдинов. Мәктәп. Тасуири уҡыу күнекмәләре үткәреү. Уҡыусыларҙың йәйге тәьҫораттары менән уртаҡлашыу, уҡыу, белем, яңы уҡыу йылы тураһында әңгәмә ойоштороу.

Уйҙың күрке – тел, телдең күрке – һүҙ (3с.)

З. Биишева. Башҡорт теле. Ҡ.Аралбай. Башҡорт Ҡоролтайына. Р.Бикбаев. Халҡыма хат. Шиғырҙарҙа туған телде данлау, хөрмәтләү мотивтарының сағылышы. Тасуири уҡыу күнекмәләре. Туған телдең ҡәҙере, уны белеүҙең мөһимлеге тураһында әңгәмә.

Ил ҡеүәте – икмәктә (4с.)

Г.Юнысова. Ер улына. Д.Бүләков. Ҡара икмәк. Хикәйәләү тураһында. Ф.Чанышева. Икмәк еҫе. Ә.Вахитов. Өс бөртөк бойҙай. Хикәйә тураһында. Әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү. Үҙ һүҙҙәрең менән һөйләү күнекмәләре үткәреү. Образдарға характеристика биреү. Әҫәрҙәрҙә игенсе һөнәренә, икмәккә һөйөү тәрбиәләү, һөнәр һайлау. Хикәйәләү, хикәйә тураһында төшөнсә биреү.

Халыҡ ижады (4с.)

Халыҡ ижады. “Урал батыр” әкиәте. “Ҡариҙел” легендаһы. Легенда тураһында. Бәйеттәр. Таҡмаҡтар. Башҡорт халыҡ ауыҙ-тел ижады тураһында дөйөм белешмә биреү, уның традицион жанрҙарын барлау, һәр жанрға хас үҙенсәлектәрҙе асыҡлау. Әкиәттәрҙең тематик төркөмдәрен ҡарау. Әкиәттәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү, әкиәт стилендә һөйләү күнекмәләре үткәреү. Легенда тураһында төшөнсә биреү. Әкиәт менән легенданың айырмаһын аңлатыу. Мәҡәлдәрҙең, йомаҡтарҙың, таҡмаҡтарҙың, йырҙарҙың жанр үҙенсәлектәренә төшөнөү.

Уҡытыусы! Ошо исемдән дә юғарыраҡ ниндәй исем бар?! (3с.)

К.Кинйәбулатова. Уҡытыусым! Л.Яҡшыбаева. Уҡытыусы – белем биреүсе лә, икенсе әсәй ҙә. Р.Шаммас. Уҡытыусыға. Ф.Иҫәнғолов. Уҡытыусы Ғүмәров. Әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү. Үҙ һүҙҙәрең менән һөйләү күнекмәләре үткәреү. Образдарға характеристика биреү. Әҫәрҙәрҙә уҡытыусы һөнәренә һөйөү тәрбиәләү, һөнәр һайлау.

Беҙҙең боронғо әҙәбиәтебеҙ (3с.)

Яҙма ҡомартҡыларыбыҙ. Ҡол Ғәли. Йософтоң матурлығы. Табын ҡәбиләһенең Ҡара табын ырыуы шәжәрәһе. Шәжәрә тураһында. С.Сараи. Парсалар. Әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү. Үҙ һүҙҙәрең менән һөйләү күнекмәләре үткәреү. Шәжәрә тураһында төшөнсә биреү.

Атай-олатайҙарҙың да төйәге (3с.)

Т.Йосопов. Ай Уралым, Уралым. Н.Иҙелбай. Салауат ташы. Ж.Кейекбаев. Урал тураһында ҡобайыр.

Батырҙарҙы яуҙа күп күрҙек,
Салауаттай батыр юҡ икән… (4 с.)

С.Юлаев. Йырҙарҙан. М.Иҙелбаев. Төш. Образ тураһында төшөнсә. Р.Ғарипов. Салауат батыр. Тасуири уҡыу күнекмәләре. Тыуған ер, тыуған төйәк, Башҡортостан,

Урал тураһындағы башҡа әҫәрҙәрҙе иҫкә төшөрөү, тыуған ергә һөйөү, Салауат шәхесенә ихтирам, уның менән ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү.Образ тураһында төшөнсә биреү.

Башҡортостан – Гөлбостан…(4с.)

Ш.Бабич. Башҡортостан. Ялыҡ Бурнаҡ улы. З.Биишева. Башҡортостан. Н.Нәжми. Башҡортостан. Тыуған ергә мөхәббәт тәрбиәләү, уның именлеген, тәбиғәтен һаҡлауға өндәү.

Һыҙҙырт, ҡурай, башҡорт моңдарын… (2с.)

Н.Ғәлимов. Яуҙан ҡайтҡан ҡурай. Ҡ.Аралбай. Йомабай ҡурайы. Тасуири уҡыу күнекмәләре. Ҡурайға һөйөү тәрбиәләү. Билдәле ҡурайсылар менән таныштырыу. Уларға ихтирам тәрбиәләү.

Әсәй күңеле – тулы ҡояш (3с.)

А.Игебаев. Әсәйемә. Р.Ғарипов. Әсәм ҡулдары. “Бер әсәнең зарыҡҡаны”. Әҫәрҙәрҙә әсә образының бирелешен асыҡлау. Шиғырҙарҙы тасуири итеп уҡыу күнекмәләре үткәреү. Әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү, һөйләргә өйрәнеү.

Яуҙа еңеп ҡайтығыҙ! (4с.)

Ҡ.Даян. Шайморатов генерал. Ә. Бикчәнтәев. “Бөркөт һауала үлә” (өҙөк). Т.Килмөхәмәтов. Турайғыр. Батырҙарға арналған әҫәрҙәрҙе тасуири уҡыу. Әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү. Шағирҙарҙың был иҫтәлекле тарихи ваҡиғаға, еңеүселәргә мөнәсәбәтен, ватансылыҡ тойғоларының сағылышын күҙәтеү, Еңеү көнө, Бөйөк Ватан һуғышы, халҡыбыҙҙың ил азатлығы өсөн һуғышта күрһәткән батырлығы тураһында әңгәмәләр ойоштороу, ижади эштәр башҡарыу. Яңы һүҙҙәрҙе үҙләштереү.

Тәбиғәт донъяһында… (4с.)

Г.Юнысова. Талы бөгөлөп тора. Ф.Ғөбәйҙуллина. Умырзая. Р.Назаров. Офоҡтағы ҡояш. С.Якупов. Ҡарабаш турғай. Әҫәрҙәр өҫтөндә тасуири уҡыу күнекмәләре үткәреү. Шиғырҙарҙа миҙгелдәр алмашыныуы, тәбиғәттең уяныуы, яҙ килеүе, ҡоштарҙың, хайуандарҙың тормошондағы үҙгәрештәрҙе күҙәтеү. һөйләү күнекмәләре үткәреү. Яҙ тураһында әңгәмә үткәреү, ижади эштәр башҡарыу.

Туғандаш халыҡтар әҙәбиәте (4с.)

Ғ.Туҡай. Шүрәле. В.Бианки. Ҡоторған тейен. И.Йософов. Ҡара бүрек хаҡында һүҙ. Халыҡ ижады һәм әҙәбиәт. Туғандаш халыҡтарҙың әҙәбиәте менә танышыу. Шиғырҙарҙы тасуири итеп уҡыу күнекмәләре үткәреү. Әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһен үҙләштереү, һөйләргә өйрәнеү.

Кластан тыш уҡыу өсөн әҫәрҙәр:

«Башҡорт халыҡ әкиәттәре», «Һинд әкиәттәре», «Венгр халыҡ әкиәттәре», «Бейеү таҡмаҡтары», «Кавалеристар бейеүе таҡмағы». Көләмәстәр.
М.Горький. «Бала саҡ».
И.Крылов. «Мәҫәлдәр».
М.Ғафури. «Һунарсы ҡарт».
Ш.Насыров. «Серле ҡая».
Ә.Бикчәнтәев. «Ҙур оркестр», «Яр буйы малайҙары».
Ф.Иҫәнғолов. «Тәүге һынау», «Юлдыбай хикәйәләре», «Кисеү».
Ш.Биҡкол. «Һикәлтәләр аша».
Ф.Чанышева. «Һаумы, яҡты көн».
Р.Низамов. «Икмәк тәме».
Ш.Янбаев. «Был донъяның кеме юҡ».
Б.Вәлид. «Ирәндек буйында».

Я.Хамматов. «Тыуған көн».
Р.Ғарипов. «Ҡурай».
Ғ.Хөсәйенов. «Ҡурайсы».

Ятлау өсөн әҫәрҙәр:

З.Биишева. «Башҡорт теле».
Ш.Бабич. «Башҡортостан».
Әкиәттәр, таҡмаҡтар (уҡытыусы һайлауы буйынса).
Ғ.Туҡай. “Шүрәле”.
Ҡ.Даян. “Шайморатов генерал”.

Тематик планлаштырыу

6 класс

№	Темалар	Сәғәт һаны	Иҫкәрмә
1.	***Ф.Ғөбәйҙуллина “Башҡортостан флагы”.***	**1**	
2.	***Алтын һуҡмаҡ.***	**2**	
	С.Әлибаев “Мәктәп юлы”. Я.Вәлиев “Беренсе көн”	1	
	Я.Ҡолмой “Мәктәп”. Р.Фәхретдинов “Мәктәп”	1	
3.	***Уйҙың күрке – тел, телдең күрке – һүҙ***	**3**	
	З.Биишева “Башҡорт теле”	1	
	Ҡ.Аралбай “Башҡорт Ҡоролтайына”	1	
	Р.Бикбаев “Халҡыма хат”	1	
4.	***Ил ҡеүәте – икмәктә***	**4**	
	Г.Юнысова “Ер улына”	1	
	Д.Бүләков “Ҡара икмәк”. Хикәйәләү тураһында	1	
	Ф.Чанышева “Икмәк еҫе”	1	
	Ә.Вәхитов «Өс бөртөк бойҙай». Хикәйә тураһында	1	
5.	***Халыҡ ижады***	**4**	
	«Урал батыр» әкиәте	1	
	«Ҡариҙел». Легенда тураһында	1	
	Бәйеттәр.	1	

	Таҡмаҡтар тураһында	1	
6.	***Уҡытыусы! Ошо исемдән дә юғарыраҡ ниндәй исем бар?!***	**3**	
	К.Кинйәбулатова «Уҡытыусым!»	1	
	Л.Яҡшыбаева «Уҡытыусы – ул белем биреүсе лә, икенсе әсәй ҙә»	1	
	Р.Шаммас «Уҡытыусыға». Ф.Иҫәнғолов «Уҡытыусы Ғүмәров»	1	
7.	***Беҙҙең боронғо әҙәбиәтебеҙ***	**3**	
	Яҙма ҡомартҡыларыбыҙ. Ҡол Ғәли. «Йософтоң матурлығы»	1	
	Табын ҡәбиләһенең Ҡара табын ырыуы шәжәрәһе. Шәжәрә тураһында	1	
	С.Сараи «Парсалар»	1	
8.	***Атай-олатайҙарҙың да төйәге***	**3**	
	Т.Йосопов «Ай Уралым, Уралым»	1	
	Н.Иҙелбай «Салауат ташы»	1	
	Ж.Кейекбаев «Урал тураһында ҡобайыр»	1	
9.	***Батырҙарҙы яуҙа күп күрҙек, Салауаттай батыр юҡ икән…***	**4**	
	С.Юлаев «Йырҙарҙан»	1	
	«Юлай менән Салауат» эпосынан өҙөк	1	
	М.Иҙелбаев «Төш». Образ тураһында	1	
	Р.Ғарипов «Салауат батыр»	1	
10.	***Башҡортостан – Гөлбостан…***	**4**	
	Ш.Бабич «Башкортостан».	1	
	«Ялыҡ Бурнаҡ улы»	1	
	З.Биишева «Башҡортостан»	1	
	Н.Нәжми «Башҡортостан»	1	
11.	***Һыҙҙырт, ҡурай, башҡорт моңдарын…***	**2**	
	«Ҡурай» йыры. Н.Ғәлимов «Яуҙан ҡайтҡан ҡурай»	1	
	Ҡ.Аралбай «Йомабай ҡурайы»	1	

12.	***Әсәй күңеле – тулы ҡояш***	**3**	
	А.Игебаев «Әсәйемә»	1	
	Й.Солтанов «Ҡәнәфер сәскәһе»	1	
	Р.Ғарипов «Әсәм ҡулдары». «Бер әсәнең зарыҡҡаны» әкиәте	1	
13.	***Яуҙа еңеп ҡайтығыҙ!***	**4**	
	Ҡ.Даян «Шайморатов генерал»	1	
	Ә.Бикчәнтәев «Бөркөт һауала үлә»	2	
	Т.Килмөхәмәтов «Турайғыр»	1	
14.	***Тәбиғәт донъяһында…***	**4**	
	Г.Юнысова «Талы бөгөлөп тора»	1	
	Ф.Ғөбәйҙуллина «Умырзая».	1	
	Р.Назаров «Офоҡтағы ҡояш»	1	
	С.Яҡупов «Ҡарабаш турғай»	1	
15.	***Туғандаш халыҡтар әҙәбиәте***	**4**	
	Ғ.Туҡай «Шүрәле»	1	
	Халыҡ ижады һәм әҙәбиәт	1	
	В.Бианки «Ҡоторған тейен»	1	
	И.Йосопов «Ҡара бүрек хаҡында һүҙ»	1	
16.	***Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау-йомғаҡлау***	**6**	
17.	***Телмәр үҫтереү.***	**6**	
18.	***Сирек буйынса тест һорауҙарынаяуап алыу.***	**5**	
19.	***Кластан тыш уҡыу***	**4**	
	Бөтәһе:	**68 с.**	

Календарь-тематик план

Эш программаһы уҡытыу туған (башҡорт) телдә алып барылған дөйөм белем биреү ойошмаларының 5-11 кластары өсөн "Башҡорт әҙәбиәте" предметы буйынса белем биреү өлгө программалары (төҙ.: М.Б.Юлмөхәмәтов. - Өфө: Китап, 2017) нигеҙендә төҙөлдө.

6 класс

№	Темалар	Сәғ һаны	Үткәреү ваҡыты	Иҫкәрмә
1.	Инеш дәрес. Ф.Ғөбәйҙуллина "Башҡортостан флагы".	1	03.09	
2.	С.Әлибаев "Мәктәп юлы". Я.Вәлиев "Беренсе көн"	1	05.09	
3.	Я.Ҡолмой "Мәктәп".Р.Фәхретдинов "Мәктәп"	1	10.09	
4.	З.Биишева "Башҡорт теле"	1	12.09	
5.	Ҡ.Аралбай "Башҡорт Ҡоролтайына"	1	17.09	
6.	Р.Бикбаев "Халҡыма хат"	1	19.09	
7.	Г.Юнысова "Ер улына"	1	24.09	
8.	Д.Бүләков "Ҡара икмәк". Хикәйәләү тураһында	1	26.09	
9.	Ф.Чанышева "Икмәк еҫе"	1	01.10	
10.	Ә.Вәхитов «Өс бөртөк бойҙай». Хикәйә тураһында	1	03.10	
11.	Халыҡ ижады. «Урал батыр» әкиәте	1	08.10	
12.	Телмәр үҫтереү.Батырҙар тураһында әкиәттәр	1	10.10	
13.	«Ҡариҙел». Легенда тураһында	1	15.10	
14.	Бәйеттәр.	1	17.10	
15.	Таҡмаҡтар тураһында	1	22.10	
16.	1 сиректә үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарынаяуап алыу.	1	24.10	
17.	Кластан тыш уҡыу. «Башҡорт халыҡ әкиәттәре»	1	05.11	
18.	К.Кинйәбулатова «Уҡытыусым!»	1	07.11	
19.	Л.Яҡшыбаева «Уҡытыусы – ул белем биреүсе лә, икенсе әсәй ҙә»	1	12.11	
20.	Р.Шаммас «Уҡытыусыға». Ф.Иҫәнғолов «Уҡытыусы Ғүмәров»	1	14.11	
21.	Яҙма ҡомарткыларыҙыҙ.Кол Ғәли. «Йософтоң матурлығы»	1	19.11	
22.	Табын ҡәбиләһенең Ҡара табын ырыуы шәжәрәһе. Шәжәрә тураһында	1	21.11	
23.	С.Сараи «Парсалар»	1	26.11	
24.	Т.Йосопов «Ай Уралым, Уралым»	1	28.11	
25.	Н.Иҙелбай «Салауат ташы»	1	03.12	
26.	Ж.Кейекбаев «Урал тураһында ҡобайыр»	1	05.12	
27.	С.Юлаев «Йырҙарҙан»	1	10.12	
28.	«Юлай менән Салауат» эпосынан өҙөк	1	12.12	

29.	М.Иҙелбаев «Төш». Образ тураһында	1	17.12	
30.	Р.Ғарипов «Салауат батыр»	1	19.12	
31.	Телмәр үҫтереү. “Салауат Юлаев – башҡорт халҡының милли батыры”	1	24.12	
32.	2 сиректә үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарына яуап алыу.	1	26.12	
33.	Кластан тыш уҡыу.Ф.Иҫәнғолов. «Тәүге һынау»	1	14.01	
34.	Ш.Бабич «Башкортостан».	1	16.01	
35.	«Ялыҡ Бурнаҡ улы»	1	21.01	
36.	З.Биишева «Башҡортостан»	1	23.01	
37.	Н.Нәжми «Башҡортостан»	1	28.01	
38.	Телмәр үҫтереү. “Башҡортостан – минең төйәгем”	1	30.01	
39.	«Ҡурай» йыры. Н.Ғәлимов «Яуҙан ҡайтҡан ҡурай»	1	04.02	
40.	Ҡ.Аралбай «Йомабай ҡурайы»	1	06.02	
41.	А.Игебаев «Әсәйемә»	1	11.02	
42.	Й.Солтанов «Ҡәнәфер сәскәһе»	1	13.02	
43.	Р.Ғарипов «Әсәм ҡулдары». «Бер әсәнең зарыҡҡаны» әкиәте	1	18.02	
44.	Дәрес практикум . Художестволы әҫәрҙең сюжет һәм композицияһы.	1	20.02	
45.	Ҡ.Даян «Шайморатов генерал»	1	25.02	
46.	Ә.Бикчәнтәев «Бөркөт һауала үлә»	1	27.02	
47.	Ә.Бикчәнтәев «Бөркөт һауала үлә»	1	04.03	
48.	Телмәр үҫтереү.«Батырҙар үлмәй»	1	06.03	
49.	Т.Килмөхәмәтов «Турайғыр»	1	11.03	
50.	Т.Килмөхәмәтов «Турайғыр»	1	13.03	
51.	3 сиректә үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарына яуап алыу.	1	18.03	
52.	Кластан тыш уҡыу.Ә.Бикчәнтәев. «Ҙур оркестр»	1	25.03	
53.	Г.Юнысова «Талы бөгөлөп тора». Ф.Ғөбәйҙуллина «Умырзая».	1	27.03	
54.	Р.Назаров «Офоҡтағы ҡояш»	1	08.04	
55.	С.Яҡупов «Ҡарабаш турғай»	1	10.04	
56.	Ғ.Туҡай «Шүрәле»	1	15.04	
57.	Телмәр үҫтереү.“Тыуған яҡ күренештәре”	1	17.04	
58.	Халыҡ ижады һәм әҙәбиәт	1	22.04	
59.	В.Бианки «Ҡоторған тейен»	1	24.04	
60.	И.Йосопов «Ҡара бүрек хаҡында һүҙ»	1	29.04	
61.	Телмәр үҫтереү. Х.Фазылов.” Халыҡ уҡытыусыһы” картинаһы.	1	06.05	
62.	Кластан тыш уҡыу.“Аманат” журналы биттәренән.	1	08.05	
63.	4 сиректә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	13.05	
64.	Икенсе ярты йыллыҡта үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарына яуап алыу.	1	15.05	

65.	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	20.05	
66.	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	22.05	
67.	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	26.05	
68.	6 класта үтелгәндәр буйынса йыллыҡ контроль эш.	1		

7 кл.
Уҡыу предметенең йөкмәткеһе

И.Кинйәбулатов. Ҙур ышаныс һеҙгә, уҡытыусы!(1с.) Уҡытыусы образының бирелеше. Уҡытыусы хеҙмәтенә мөхәббәт тәрбиәләү яғынан әҫәрҙең әһәмиәте.

Ә.Әминев. Инша. (1с.) Уҡытыусы образы. Уҡытыусы хеҙмәтенә мөхәббәт тәрбиәләү яғынан әҫәрҙең әһәмиәте.

Р.Ғарипов. Тел.(1с.) Шиғырҙа туған телдең халыҡ тормошонда тотҡан әһәмиәте. Туған телдең матурлығын, байлығын данлау.

Р.Ғамзатов. Туған тел. (1с.) Шиғырҙарҙа туған телдең халыҡ тормошонда тотҡан әһәмиәте. Туған телдең матурлығын, байлығын данлау.

Башҡорт халыҡ ижады.Йырҙар. Риүәйәттәр.(7с.)Халыҡ ижады буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау (әкиәт, мәҡәл, йомаҡ һ.б.) Фольклор әҫәренең бер төрө булыу яғынан йыр. Оҙон йырҙар һәм ҡыҫҡа йырҙар.Темаһы һәм йөкмәткеһе яғынан йырҙарҙың бер нисә төркөмгә бүленеүе. Тарихи ваҡиғалар, хәрби поход, һуғыш тураһындағы йырҙар. Баструкка йәки һөргөнгә ебәрелгән кешеләр тураһындағы йырҙар һәм риүәйәттәр. Түрәләр тураһындағы йырҙар. Ҡатын-ҡыҙҙар яҙмышы тураһындағы йырҙар һәм риүәйәттәр. Риүәйәт һәм легендалар тураһында төшөнсә. Йыр тураһында төшөнсә.

Сеңләүҙәр. (1с.) Сеңләүҙәрҙең туй йолаһы менән бәйләнгән булыуы, уларҙа элекке башҡорт ҡатын-ҡыҙҙарының ауыр яҙмышы, хоҡуҡһыҙ хәле сағылышы. Сеңләүҙәрҙең әһәмиәте.

“Ерәнсә сәсән менән хан” әкиәте. (1с.) Әкиәттең йөкмәткеһе. Ерәнсә сәсән образы.

Боронғо әҙәбиәтебеҙ үрнәктәре. “Күрәҙәлек китабы”нан. “Ҡорҡот ата китабы”нан. Ә.Йүгнәки “Белем хаҡында һөйләйем…” (2с.)Әҫәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе. Әҫәрҙәрҙә әхлаҡ мәсьәләләренең сағылышы. Художество үҙенсәлектәре.

В.Зефиров “Йәнтүрә” хикәйәһе. (1с.) Хикәйәнең В.Зефиров тарафынан яҙып алыныуы. 1812 йылғы Ватан һуғышында башҡорт ҡатын-ҡыҙҙарының ҡатнашыуын күрһәтеү. Йәнтүрә, Аҫылбикә образдары. Уларҙың ҡыйыулыҡ, батырлыҡ сифаттары.

М.Аҡмулла. Башҡорттарым, уҡыу кәрәк! Дуҫлыҡ. Нәфсе. Аттың ниһен маҡтайһың? Нәсихәттәр. Өлгөр һүҙ. (3с.) Аҡмулланың биографияһы. Шиғырҙарҙа сағылдырылған осор, мораль-этик проблемалар.

М.Ғафури. Үҙем һәм халҡым. Мин ҡайҙа? Гөлдәр баҡсаһында.Һарыҡты кем ашаған? Һунарсы ҡарт.(4с.) Яҙыусының биографияһы. Шиғырҙарҙа хеҙмәткә дан йырлау, хеҙмәт кешеләренең генә маҡтауға лайыҡлы булыуын күрһәтеү. Шиғырҙарҙың тәрбиәүи әһәмиәте. Шиғыр төҙөлөшө тураһындағы төшөнсә. Лирик һәм эпик әҫәрҙәр тураһында төшөнсә. Мәҫәл һәм аллегория тураһында төшөнсә.

Ш.Бабич. Салауат батыр. Зәки – Башҡортостан терәге. Ҡурайҡайға. Көтәм. (3с.) Ш.Бабичтың биографияһы. “Салауат батыр” шиғырында батырға хас сифаттарҙы данлау, ул ҡалдырған аманатҡа тоғролоҡ идеяһын сағылдырыу. Ҡурай образы аша башҡорт халҡының тормош-көнкүрешен, данлы тарихын, тәбиғәтен, моң-зарын тасуирлау.

Д.Юлтый. Тимеркәй фәлсәфәһе. Һандуғаска.(3с.)Яҙыусының биографияһы. Хикәйәнең йөкмәткеһе. Ябай кешенең фажиғәле яҙмышын, эске донъяһын, уй-кисерештәрен сағылдырыу. Тимеркәй образына характеристика. Ҡотлояр образында кешелекһеҙлек һыҙаттарын күрһәтеү. Шиғырҙың идея-тематик йөкмәткеһе.

Һ.Дәүләтшина. Айбикә. Һырға һабағы.(4с.) Яҙыусының биографияһы. Әҫәрҙәрҙә ауылдарҙы социалистик нигеҙҙә үҙгәртеп ҡороу өсөн алып барылған көрәш, был көрәштә актив ҡатнашыусы ҡатын-ҡыҙ образын һүрәтләү. Образдарға характеристика. Әҫәрҙәр теленең байлығы. Әҙәби әҫәрҙә образ, персонаждарҙың характерын асыу саралары тураһында төшөнсә. Портрет тураһында төшөнсә. Повесть тураһында төшөнсә. әҙәби әҫәр геройҙарына характеристика биреү.

Р.Ниғмәти. Йәмле Ағиҙел буйҙары. Мәскәүгә минең бүләгем. (3с.) Шағирҙың биографияһы. Поэмала Ағиҙел образында башҡорт халҡының данлы тарихи үткәндәрен, ауыр яҙмышын, үҙ азатлығы өсөн быуаттар буйы көрәшеүе һәм бәхетле тормошҡа сығыуына ышанысын тасуирлау. Поэманың художество үҙенсәлектәре. Халыҡ ижады традициялары. Лиро-эпик поэмаларҙың үҙенсәлектәре.Шиғырҙың идея-тематик йөкмәткеһе. Тыуған ергә һөйөүҙең сағылышы.

М.Кәрим. Айгөл иле. Ап-аҡ мөғжизә. Шағир шатлығы. (5с.) Яҙыусының биографияһы. Драманың йөкмәткеһе, темаһы, идеяһы. Образдарҙа халыҡҡа хас гүзәл сифаттарҙың сағылышы. Драманың художестволы үҙенсәлектәре. Драма тураһында төшөнсә. Шиғырҙың идея-тематик йөкмәткеһе. Шағир образы.

М.Шолохов. Кеше яҙмышы. (1с.) Яҙыусының биографияһы. Әҫәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе. Ватан яҙмышы һәм кеше яҙмышы. Андрей Соколов образы. Хикәйәнең композицияһы. Кешенең азатлыҡҡа ынтылыуы, батырлығы. Хикәйәлә автор һәм уның һөйләүе.

Ғ.Хөсәйенов. Һуңғы тарпан (1с.). Хикәйәттең төп проблемаһы. Ҡырағай аттар – тарпандарҙың ҡырылып бөтөүен күрһәтеү. Кейек-хайуандарға, аттарға рәхимле булырға, уларҙы һаҡларға өндәү.

Я.Хамматов. Ғәйзулла.(2с.) Яҙыусының биографияһы. Әҫәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе. Әҫәрҙә алтын йыуыусылар тормошо. Образдарҙа халыҡ яҙмышының кәүҙәләндерелеүе.

Р.Өмөтбаев. Атлы башҡорт.(3с.) Әҫәрҙә Ватан һуғышы осорондағы һуғыш ваҡиғаларын, батыр яугирҙар һәм ат образын тасуирлау.

Кластан тыш укыу өсөн әҫәрҙәр.

М.Ғафури. «Тормош баҫҡыстары», «Ант».
С.Агиш. «Әхмәҙулла».К.Мәргән. «Ҡариҙел».Ғ.Хөсәйенов. «Батырҙар ҡиссаһы».З.Биишева. «Салауаттың һуңғы монологы».И.Ғиззәтуллин. «Яңынан сафта», «Үлгәндән һуң утыҙ йыл».А.Игебаев. Шиғырҙар. Поэмалар.Ә.Вахитов. «Шәжәрә».Д.Бүләков. «Ауылымдың аҡ өйҙәре», «Килмешәк».Ш.Анаҡ. «Моңдар иле».С.Злобин. «Салауат Юлаев».Я.Хамматов. «Төньяҡ амурҙары».Н.Мусин. «Кеше һуҡмағы».

Ятлау өсөн әҫәрҙәр.

Башҡорт халыҡ йырҙары.
С.Юлаев. «Тыуған илем», «Уралым».
М.Ғафури. «Мин ҡайҙа?», «Үҙем һәм халҡым», «Гөлдәр баҡсаһында».
Аҡмулла.”башҡорттарым, укыу кәрәк!”, «Аттың ниһен маҡтайһың?».
Һ. Дәүләтшина. «Айбикә» хикәйәһенән өҙөк.
М.Кәрим. «Айгөл иле» драмаһынан өҙөк.
Р.Ниғмәти. «Йәмле Ағиҙел буйҙары» поэмаһынан өҙөк.
Р.Өмөтбаев. «Атлы башҡорт» әҫәренән өҙөк.

7 класс

№	Темалар	Сәғәт һаны	Үткәреү ваҡыты	Иҫкәрмә
1.	И.Кинйәбулатов "Ҙур ышаныс һеҙгә, Уҡытыусы!"	1	01.09	
2.	Ә.Әминев "Инша".	1	02.09	
3.	Р.Ғарипов "Тел".	1	08.09	
4.	Р.Ғамзатов "Туған тел".	1	09.09	
5.	Башҡорт халыҡ ижады.	1	15.09	
6.	Башҡорт халыҡ йырҙары.	1	16.09	
7.	Тарихи ваҡиғалар, хәрби поход, әрме йырҙары.	1	22.09	
8.	Кантон башлыҡтары тураһындағы йырҙар.	1	23.09	
9.	Ҡатын-ҡыҙҙар яҙмышы тураһындағы йырҙар.	1	29.09	
10.	Риүәйәт һәм легендалар тураһында.	1	30.09	
11.	Башҡорт халыҡ йыры "Буранбай".	1	06.10	
12.	Телмәр үҫтереү. Инша «Тарихи йырҙар – халыҡ күңеленең көҙгөһө»	1	07.10	
13.	Сеңләүҙәр.	1	13.10	
14.	"Ерәнсә сәсән менән хан" әкиәте	1	14.10	
15.	1 сиректә үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарына яуап биреү.	1	20.10	
16.	Кластан тыш уҡыу. К.Мәргән "Ҡариҙел".	1	21.10	
17.	Боронғо әҙәбиәтебеҙ үрнәктәре. "Күрәҙәлек китабы"нан. "Ҡорҡот ата китабы"нан.	1	10.11	
18.	Ә.Йүгнәки "Белем хаҡында һөйләйем".	1	11.11	
19.	В.Зефиров "Йәнтүрә хикәйәһе".	1	17.11	
20.	М.Аҡмулла."Башҡорттарым, уҡыу кәрәк!"	1	18.11	
21.	М.Аҡмулла."Дуҫлыҡ", "Нәфсе", "Аттың нимен маҡтайһың?"	1	24.11	
22.	М.Аҡмулла. "Нәсихәттәр", "Өлгөр һүҙ".	1	25.11	
23.	М.Ғафури. "Үҙем һәм халҡым", "Мин ҡайҙа?"	1	01.12	
24.	М.Ғафури. "Гөлдәр баҡсаһында", "Ҹарыҡты кем ашаған?"	1	02.12	
25.	М.Ғафури. "Ҹунарсы ҡарт".	1	08.12	
26.	Шиғыр төҙөлөшө тураһында. Эпик һәм лирик әҫәрҙәр. Мәҫәл һәм аллегория тураһында.	1	09.12	
27.	Кластан тыш уҡыу. М.Ғафури "Тормош баҫҡыстары".	1	15.12	
28.	Ш. Бабич. «Салауат батыр», «Зәки-Башҡортостан терәге»	1	16.12	
29.	Ш.Бабич. «Ҡурайҡайға».	1	22.12	
30.	Телмәр үҫтереү. Инша "Булған илдең батыр	1	23.12	

	улдары...”			
31.	2 сиректә үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарына яуап биреү.	1	29.12	
32.	Телмәр үҫтереү. Проект эше.	1	30.12	
33.	Ш.Бабич. “Көтәм”.	1	12.01	
34.	Д.Юлтый. “Тимеркәй фәлсәфәһе”.	1	13.01	
35.	Д.Юлтый. “Тимеркәй фәлсәфәһе”.	1	19.01	
36.	Д.Юлтый. “Һандуғаска”.	1	20.01	
37.	Һ.Дәүләтшина.“Айбикә”.	1	26.01	
38.	Һ. Дәүләтшина. “Айбикә”.	1	27.01	
39.	Һ. Дәүләтшина. “Айбикә”.	1	02.02	
40.	Һ. Дәүләтшина. “Һырға һабағы”. Повесть тураһында.	1	03.02	
41.	Р. Ниғмәти. “Йәмле Ағиҙел буйҙары”.	1	09.02	
42.	Р. Ниғмәти. “Йәмле Ағиҙел буйҙары”.	1	10.02	
43.	Р. Ниғмәти. “Мәскәүгә минең бүләгем”.	1	16.02	
44.	Телмәр үҫтереү. С.Фадеевтың “Йәмле Ағиҙел буйҙары” картинаһы.	1	17.02	
45.	М.Кәрим. “Айгөл иле”.	1	23.02	
46.	М.Кәрим. “Айгөл иле”.	1	24.02	
47.	М.Кәрим. “Айгөл иле”.	1	02.03	
48.	М.Кәримдең “Айгөл иле”драмаһы буйынса йомғаҡлау.	1	03.03	
49.	Телмәр үҫтереү. “Айгөл иле” драмаһында Ватанға һәм Әсәйгә булған һөйөү.	1	09.03	
50.	3 сиректә үтелгәндәр буйынса тест һорауҙарына яуап биреү.	1	10.03	
51.	Кластан тыш уҡыу.Н.Мусин “Кеше һуҡмағы”.	1	16.03	
52.	М.Кәрим. “Шағир шатлығы”, “Ап-аҡ мөғжизә”.внекл.чт.	1	17.03	
53.	М.Шолохов. “Кеше яҙмышы”.	1	23.03	
54.	М.Шолохов. “Кеше яҙмышы”.	1	24.03	
55.	Ғ.Хөсәйенов. “Һуңғы тарпан”.	1	06.04	
56.	Кластан тыш уҡыу. С.Агиш. «Әхмәҙулла».	1	07.04	
57.	Я.Хамматов. “Ғәйзулла”.	1	13.04	
58.	Я.Хамматов. “Ғәйзулла”.	1	14.04	
59.	Р.Өмөтбаев. «Атлы башҡорт».	1	20.04	
60.	Р.Өмөтбаев. «Атлы башҡорт».	1	21.04	
61.	Р.Өмөтбаев. «Атлы башҡорт».	1	27.04	
62.	Телмәр үҫтереү. “Ат – башҡорттоң тоғро юлдашы”.	1	28.04	
63.	4 сиректә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	04.05	
64.	4 сиректә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	05.05	

65.	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	12.05	
66.	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	18.05	
67.	Бөтә үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	19.05	
68.	Йыллыҡ контроль эш /тест/.	1	25.05	

Туған әҙәбиәттән IX класс өсөн календарь-тематик планлаштырыу

№	**Темаларhәм бүлектәр**	**Сәғәттәр hаны**	**Үткәреү ваҡыты**	**Фактик**	**Иҫкәрмә**
1	Художестволы әҙәбиәттең үҙенсәлекле hыҙаттары, ижтимағи –эстетик әhәмиәте,халыҡсанлығы.	1	05.09		
2	Башҡорт халыҡ ижады. Унының төп үҙенсәлектәре. Йола фольклоры.	1	12.09		
3	Халыҡижадының сәсмә hәм афористик формалары:әкиәттәр,легендалар,риүәйәттәр,көләмәстәр,мәҡәлдәр,йомаҡтар, ҡобайырҙар	1	19. 09		
4	«Урал батыр» эпосы.	1	26.09		
5	Т.ү.« Урал батыр» әҫәре буйынса инша	1	03.10		
6	«Иҙеүкәй менән Мораҙым» әҫәре.	1	10.10		
7	Башҡорт ауыҙ- тел әҙәбиәте.Йырауҙар ижады	1	17.10		
8	Сәсәндәр ижады	1	24.10		
9	Байыҡ сәсән	1	07.11		
10	Салауат Юлаев – башҡорт халҡының легендар геройы, сәсән – шағир	1	14.11		
11	Һүҙ сәнғәтендә Салауат Юлаев образы	1	21.11		
12	Башҡортостандағы боронғо hәм урта быуаттарҙағы ҡулъяҙма әҙәбиәт	1	28.11		
13	XI-Xбыуаттың беренсе яртыhында Башҡортостан hәм рус яҙыусылары	1	05.12		
14	Урта быуаттарҙағы башҡорт әҙәбиәтендә дастанлыҡ традициялары	1	12.12		
15	XVI-XVIII быуаттар шиғриәте	1	19.12		
16	XVI-XVIII быуаттар прозаhы	1	26.12		
17	XVI-XVIII быуаттарҙағы публицистика	1	16.01		

18	XIX быуаттың беренсе яртыһында Башҡортостанда ижтимағи тормош һәм мәҙәни-әҙәби хәрәкәт	1	23.01		
19	XIX быуаттың беренсе яртыһында Башҡортостан һәм рус яҙыусылары	1	30.01		
20	“Ҡуҙыйкүрпес менән Маянһылыу” ҡиссаһы	1	06.02		
21	“Зөһрә менән Алдар” ҡиссаһы	1	13.02		
22	“Буҙйегет” дастан-поэмаһы	1	20.02		
23	XIX быуаттың икенсе яртыһында ижтимағи тормош, мәҙәниәт һәм әҙәбиәт	1	27.02		
24	Мифтахетдин Аҡмулланың тормошо һәм ижад емештәре	1	06.03		
25	Мөхәмәтсәлим Өмөтбаевтың тормошо һәм ижтимағи эшмәкәрлеге	1	13.03		
26	Р.Фәхретдинов – ғалим – энциклопедист, башҡорт профессиональ прозаһына нигеҙ һалыусы	1	20.03		
27	М.Өмөтбаевтың публицистика һәм тәржемә өлкәһендәге эшмәкәрлеге. Ижадының әһәмиәте	1	27.03		
28	Р. Фәхретдиновтың тормош юлы һәм ғилми-ағартыу эшмәкәрлеге	1	10.04		
29	XX быуат башында Башҡортостанда ижтимағи тормош, мәҙәниәт һәм әҙәбиәт	1	17.04		
30	С.Яҡшығоловтың тормошо һәм ижады	1	24.04		
31	Ф.Сөләймәновтың тормошо һәм ижады	1	08.05		
32	Мәжит Ғафуриҙың тормошо һәм ижады	1	15.05		
33	Ш.Бабичтың тормош һәм ижады юлы. Уҡыуы.Башланғыс ижады	1	22.05.		
34	Һүрәтләү саралары тураһында түбән кластарҙа үтелгәндәрҙе йомғаҡлау	1	26.05		